مەسعوود محەمەد

شاکارێکی ئاگرین

وەشانی یەکەم: گۆڤاری «بەیان» ژمارە 21، کانوونی دوەمی 1975
وەشانی دووم: سایتی www.mamosta.net ساڵی 2010

پێشینان بێ ئەوە خۆ باوێنە ژێر باری زێدە خەستی گەیشتن بە دۆزینەوەی هۆیە نهێنییەکانی هەڵکەوت و ڕووداو، بایی ئەوەی ڕواڵەتی بەسەر هات لێی بوەشێتەوە پەندی کۆمەڵایەتییان لێ وەرگرتووە و بە یاساکانی ئەو پەندانەش ڕازی بوون، یەکێک لەو پەندانەی بڕیاری ڕواڵەتی بەسەرهات سەپاندوەتی گوتەی یەکجار پەرە سەندوی بێ دەمەتەقەی بەخت و تالعە. من وەک پێشینان لەم گۆتارەمدا پەیڕەوی ڕواڵەت دەکەم و دەڵێم بەخت و تالع بۆی هەیە، ئەگەر بۆی نەبا چۆن ڕەوای هەقە پێنج خشتەکییە یەکجار نرخدارە پیرۆزە ئاگرینەکری «مەلا حەسەنی قازی هەڵەبجە» کە سەردەمێک لە پایەی مارسیلیزی کوردی بوو بەم شکڵە بنبوو بکرێ و پشتگوێ بخرێ وەک هەر ڕۆژەک لە ڕۆژان لەبەر گوێی گەلی کوردا نەزرینگابێتەوە:

ئەی گەلی کوردی ستەم دیدەیی مظلومی سیەهچار
وەی میللەتی معصومەیی بەدبەختی گرفتار
تاکەی لە خەوان ئێوەو و دوژمن هەموو بێدار
تاچەن هەر ئەبێ مەست بن و خەڵقی هەموو وشیار
خۆتان دەکەنە مضحکەیی مەحرەم و ئەغیار

عالەم هەموو مەشغولی تەلاش و وەس و پردە
هەر میللەتە بۆ خۆیە خەریکی زەد و خوردە
هەر کەس لە بۆ خۆی حاکمی خۆیە وەکو مەردە
مەحرومی هەموو حق و حقوق میللەتی کوردە
ماتەم زەدەوو سووک و پەریشان و گرفتار

لەم نەفسی گەرم و هۆندنەوەی شاعیرانە و هەست و سۆزی کوردایەتیەوە چواردە بڕگەی پێنج مصرەعی دەخوێنیتەوە کە هەموویان نموونەی ئەدەبی پێشکەوتووی ئەوسا و ئێستا و هەموو ڕۆژگارێکن. لە هەندێ شوێنیش هێندە بەرز بۆتەوە و سەرەوژوور تێ هەڵکشاوە، تاک تاکە نەبێ، دەستی هونەرکار و ئەدیبی ناگاتێ. هەر لە بیرمە لە قۆناغی سەرەتاییمدا، کە منداڵ بووم و تازە بە تازە گڕوگاڵی کوردایەتیم دەکرد لەگەڵ هاوڕێکانی ئەوسام، سەرگەرمی خوێندنەوە و گوتنەوەی نەشید و هەڵبەستی نیشتمانپەروەرانە بووم و گەلێک جار لە خوێندنەوەیاندا خۆم و هاوڕێکانم جۆش و خرۆشی ساف و بێ گەردی کوردایەتی پەیتاپەیتا موچرکە بە لەشە ساواکانماندا دەهێنا، تا لەو کاتە پڕ جەزبە و عیشقی کورد و کوردستاندا ئەم پێنج خشتەکییە لە نێوان ئاڵقەی جەزبەگرتوانی کوردپەروەردا وەک بۆمبای ئاتۆم تەقییەوە

و چەند جار لە تین و تاوی جەزبەی کۆنی خەڵقەکەی زیاد کرد و نەشید و هەڵبەستەکانی لە خۆی بە پێشەوەی خستە نزمایی و تاریکاییەوە. بەڕاستی کورد لەو کاتەدا کە تازە برینی کارەساتی کوردستانی باکوور کەوتبوە دڵیەوە پێویستی بە هەڵبەستێکی بورکانی بوو هاوتای بورکانی ئەو نەگبەتییە و هێندەی ئەو کەفوکوڵ و هەست پەرۆش و ڕق و خەفەت و بەزەیی هەڵڕێژێ. لەو ماتەمە زلەی میللەتی کورد نووزانەوە و لاوانەوەی نەرمەگریان و سینەکوتانی کلاسیکی گوێچکەی شێوەنگێڕ، کە گەلی کوردە، نەی دەبیست. دەبوو دەنگێکی وەک فرتەنە و بلەرزە باوکەڕۆ و ڕۆڵەڕۆی کۆڕی شەهیدان هەڵگێڕێتەوە بە نرکە و نەعرەتەی کۆڵ نەدان بۆ بەر گوێچکەی ئادەمیزاد و مێژوو.

پێنج خشتەکییەکەی «مەلا حەسەن» لەو دەمەدا ئەو فەرتەنەیە بوو کروزنی شێوەن و لۆفەی غەزەب و چریکەی هان دانی کردە یەک سیمفونی قەومی پڕ لە هامۆنی مێژوویی:

بەس طالبی تالانیی یەک و کوشتنی یەک بن
بەس جاهیدی بێ دەستیی و دەست بەستنی یەک بن
بەس مائیلی فەوتانی یەک و مردنی یەک بن
مەشغولی برایی یەک و یەک خستنی یەک بن
تا کۆمەڵ و یەک دەستە و یەک بن وەکو ئەغیار

هەڵسن لەخەوێ خزمە دەم و چاوێ بشۆرن
چاوێکی هەڵێنن لە چەپ و ڕاستە بنۆرن
پرسێکی لە یەک کەن لە چ ئەحواڵ و چ شۆرن
ئەم عالەمە بۆچ عاجز و بێ کەیف و سرورن
بۆچی دەکەن ئەم کوردە فەقیرە هەموو هاوار

ئەم دەنگ و هەرا و ناڵە و شینە لە چ لایە
ئەم ئاهی جگەرسۆز و گرینە لە چ لایە
ئەم گشت جەزەع و کوشت و بڕینە لە چ لایە
سەرچاوەیی ئەم چەشمەیی خوێنە لە چ لایە
چی بێ ئەبێ لەم شۆرش و غەوغایە لە ئەقطار
ئەم دەنگە هەموو ناڵەیی کوردانە لە دەست غەیر

ئەم شۆرە صەدای شێوەنی کوردانە لە دەست غەیر
ئەم نرکە هەموو سۆزشی کوردانە لە دەست غەیر
ئەم خوێنە گەشە خوێنی شەهیدانە لە دەست غەیر
ئەم نەعرە هەموو نەعرەیی کوردانە لەسەر دار

لەمانەدا شاعیر هەڵبەستەکەی بەبەر قەڵافەتی خوێناوی ئەنجن ئەنجن کراوی ئەوسای گەلی کورد بڕیوە کەیلی هەڵبەستیشی ئوستادانە چین چین هەڵناوە و پێ بە پێ بەرەو پۆپی پەیکەری درامای بردوە تاکوو لەگەڵ تەرمی شەهیدانی کورد بەسەر دارەوە هاوشانی کردوە.

ئەگەر پەندی کۆنینەی بێ تالع و بەختی لەم ئاگرستانە بەڕاست نەگەڕابێ بۆ دەبێ ناوێکی نەبرێ و دەنگێکی نەبیسترێ و چ زمانێک نەیلێتەوە و چ چاوێک نەی خوێنێتەوە. بەشەرمەوە دەڵێم ناوناوە نووسەرێکمان زەنگێکی موژدە و خۆشیمان بۆ لێ دەدا و بەڵێنی بڵاو کردنەوەی گەنجینەیێکی ئەدەبی شارایەوەمان پێ دەدا، واش دەبێ نووسەرێکی تر گوتار بڵاو دەکاتەوە، وەک ئەم گۆتارەی من، شیعر و شاعیرێکی پێ هەڵدەداتەوە کەچی ئەوەی دێتە ناو کەشکۆڵی تەوقوعمانەوە شتێک دەردەچێ ئەگەر لەبەر ناچاری دەورێشانەمان نەبێ ئەوە نییە چ کەشکۆڵێک بەخۆیەوە بگرێ.

پێی ناوێ من بڵێم هەرچی کێش و قافیەی هەبوو مەرج نییە شیعر بێ، هەموو شیعرێکیش هی هەڵدانەوە نییە، تەنانەت کۆبوونەوەی دانا و کێش و قافیەشی نابێتە شیعر ئەگەر مۆسیقاکەی خۆشی نەبێ وەیا هێزی بزافتنەوەی گیانی گوێگری نەبێ وەیا داڕشتنەکەی هونەرکارانە نەبێ:

تا دوشمن بژی لە نێو وڵاتان
هەر ژێر دەست دەبین نابێ نەجاتان

نە شیعرە و نە هیچ. ئاخۆ چ فەرقێکی دەکرد ئەگەر بگوترابا:

تا دوشمن بژی لە نێو وڵاتمان
هەر دوشمن دەژی لەنێو وڵاتمان

یاخود یەکێک بێ و بڵێ دوێنێ شەو تا بەیانی ڕۆژ هەڵ نەهات وەیا من بڵێم بە درێژایی نووستنم خەوم لێ کەوتبوو. ژێردەستبوون و نەجات نەبوون بەیەکەوەیان هەندێکن و کەرتێکن لە ئەنجامە پان و قووڵەکەی ژیانی دوشمن لە وڵاتدا.

پێی ناوێ من یەخەی ئەم بەیتە بەستەزمانە بگرم و بەری نەدەم چونکە گەلێک جاران هەڵبەست و پەخشانی هاوتای ئەم پێیدا هەڵ دەگوترێ و نوقڵی شاباشی بەسەردا هەڵ دەدرێ. مەبەسیشم لێرەدا ئەوە نییە دەست لەسەر بەرهەمی ئەم و ئەو دانێم و بیکەمە بەڵگەی گوتەکانم هەر چەند هەندێک لەو بەرهەمانەی مەدح دەکرێن وەک «نان و بەفرەکە» ی «مەلای مەشوور» وایە کە خەڵق پەسەندیان نەکردوە ئەویش گوتی «ئەوەی ڕاستی بێ بۆ خۆشم ڕام لێ نییە»، چونکە گومانم نییە لەوەدا بەرهەمی بێکەڵک کەسیش لە دژی نەوەستێ لە خۆوە دەمرێ کەواتە پێویست نییە نووسینی من یا یەکێکی تر خێرایی بکا لە مردنی.

لەگەڵ ئەم ڕاستییەشدا مرۆڤ پەرۆشیەتی بەرهەمی کز و لاواز لە مافی خۆی زیاتری پێ بدرێت، لەوە هەر گەڕێ بەر لەو مافە زیادە، لەسەرەتاوە، خەڵقێکی زۆری بە خۆیەوە خەریک کردوە و ڕووپەڕەی گۆڤار و ڕۆژنامانی داگیر کردوە و کرێکار و فەنییەکانی چاپخانەی عەوقاندوە و لە ئەنجامدا پەنجەیێکیش دەخاتە گیرفانی خوێنەرەوە و باجی خۆی لێ دەستێنێ.

وەک گوتم سەر لەبەری پێنج خشتەکیەیە 14 بڕگەیە، واتە جگە لەو شەشەی بە نموونە هاتنە ناو ئەم نووسینەوە هەشتی تری ماوە ئەوانیش لەم ڕێکار و هێز و تەوژمەدان. بەڵام نەمویست ڕووپێوی زۆری پێ گرمەوە لە ڕووپەڕەکانی «بەیان» بۆیە نەم هێنانە ناو نووسینەکەم، لێرەشدا کۆتایی بە گوتار دێنم بە 3 مصرعی یەکێک لە بڕگەکان و دەیانکەم بە سکاڵای تایبەتی خۆم و گوڵاوپژانی ڕووی خوێنەران:

واچاکە هەموو متحد و یەک دڵ و چابین
بۆ یەک نەکو وەک دەستەبرا عەینی برابین
مەردانە لەبۆ مقصدی یەک پشت و پەنابین

«...»